

Iz praktičnog bogoslovlja.

1. Važnije odredbe i rješenja sv. Stolice u XV. god. acta ap. sedis

Priopćio: Dr. I. A. Ruspini.

I. Djački dvoboji. Crkv. Zakonik udara u kan. 2451. teškima kaznama dvoboj (duellum).¹ Po dojakošnjem pravu² potpadao je crkv. kaznama i djački dvoboj (t. zv. mensurae), kod kojega redovno nema smrtne pogibelji, već samo pogibelj teške rane. Kad je novi Zakonik na snagu stupio, počeli su neki dvojiti, da li kan. 2351. vrijedi i za djačke dvoboje (mensurae), ili pak samo za one dvoboje, kod kojih je u pogibelji život. Dne 10. Febr. 1923. (AAS, XV, 155—156) izjavila je S. Congr. Concilii, da kaznene ustanove kan. 2351. vrijede i za djačke dvoboje.

Kako po kan. 2351., § 2. borci i njihovi svjedoci (patrini), ako je uistinu do dvoboja došlo, postaju umah pravno besčasni (infamia juris), te kako su pravno besčasni i iregularni,³ to su iregularni i borci i njihovi svjedoci pri djačkim dvobojima.

II. Polaganje zavjeta u smrtnoj pogibelji. Dne 10. Sept. 1912. (AAS, XII, 589s) izdala je S. Congr. de Religiosis dekret »Spirituali consilio« o polaganju zavjeta u smrtnoj pogibelji. Kako novi Zakonik o tom šuti, nastala je dvojba, da li je dekret »Spirituali consolationi« još na snazi. Dne 30. Dec. 1922. (AAS, XV, 156—158) izjavila je S. Congr. de Religiosis, da je upitni dekret i danas na snazi, te ga je s nekim nadopunkom nanovo objelodanila. Dekret sadrži ove ustanove:

1. U smrtnoj pogibelji, ustanovljenoj liječničkim mnijenjem, može zavjete položiti onaj, koji je zakonito započeo novaštvo.

2. Na zavjetovanje može pripustiti, pored viših poglavara, koje na to konstitucije ovlašćuju, takodjer glavar novačke kuće, kao i delegat višeg poglavara ili glavara novačke kuće.

3. Rabiti valja onaj zavjetni obrazac, koji je u porabi izvan slučaja smrtne pogibelji, ali glede trajanja zavjeta nema se ništa izjaviti.

¹ »§ 1. Servato praescripto can. 1240, § 1., n. 4., duellum perpetrantes aut simpliciter ad illud provocantes vel ipsum acceptantes vel quamlibet operam aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes illudque permittentes vel quantum in ipsis est non prohibentes, cujuscunque dignitatis sint, subsunt ipso facto excommunicationi Sedi Apostolicae simpliciter reservatae. § 2. Ipsi vero duellantes et qui eorum patrini vocantur, sunt praeterea ipso facto infames«. — Cit. can. 1240, § 1.: »Ecclesiastica sepultura privantur, nisi ante mortem aliqua dederint poenitentiae signa: ... 4°. Mortui in duello aut ex vulnere inde relato«

² Const. Pii IX. »Apostolicae Sedis« dd. 12. Octobr. 1869. n. 17. coll. Congr. Concilii dd. 9. Aug. 1890.

³ Cod. can. 984.: »Sunt irregulares ex defectu: ... 5°. Qui infamia juris notantur«.

4. Ovako zavjetovani postaje dionik svih oproštenja, zagovora (suffragia) i milosti, koje u slučaju smrti uživaju pravi redovnički zavjetovanici (Religiosi vere professi), te stiže samim zavjetovanjem potpuno oproštenje u obliku jubileja.

5. Ovakovi zavjeti nemaju nikakav drugi učinak povrh onoga, što je u predjašnjoj točki (4.) navedeno. Zato: a) ako novak iza takova zavjetovanja umre bez oporuke, ne pripadaju njegova dobra ili prava redu; b) ako ozdravi, to je u istom položaju, kao da nije ni položio zavjete, pa se smije vratiti u svijet, a i poglavari smiju ga otpustiti; želi li ostati, ima u novaštvu još toliko vremena provesti, koliko manjka do potpunog novačkog roka, te iza toga nanovo položiti zavjete.

NB. Ove ustanove ne vrijede samo za redove, već i za društva redovima slična, o kojima Zakonik govori u kan. 673—681, pak što je rečeno za novaštvo u redovima, vrijedi za kušnju, koja u tim društvima neposredno predhodi začlanjenju (po zavjetima, posveti ili obećanju ustrajnosti), a što je rečeno za zavjetovanje i učinke zavjetovanja u redovima, vrijedi za začlanjenje i učinke začlanjenja u tim društvima.

III. Podjelba kanonikata. Prema kan. 404. Zakonika⁴ ima biskup kanonikate podijeliti svećenicima, koji se odlikuju naukom i čestitošću; kod jednakih ovih svojstava valja u obzir uzeti doktorat (bogoslovlja, kanonskog prava) ili hvalevrijedno vršenje crkv. službe, a i uspjeh t. zv. opetovnih ispita, o kojima je govor u kan. 130. Prema kan. 403. Zakonika⁵ podjeljuje biskup, saslušavši kaptol, slobodno sve nadarbine u stolnim i zbornim crkvama, izuzevši dostojanstva, a svaki je protivni običaj zabačen i svaka protivna povlastica opozvana, nu ostaje na snazi protivna ustanova zakladnice.

Kako imade kaptola, gdje je posebnim pravom (statutom, konkordatom, običajem, povlasticom ili zakladnicom) uvedeno, da se kanonikati podijele samo urodjenicima (t. j. rođenima u mjestu, gdje je sjelo kaptola) ili da ovi imaju prednost pred drugima, to je papinskom odboru za tumačenje Zakonika stavljeno pitanje, da li ovakova ograničenja biskupove slobode u izboru najboljih vrijede i danas. Spomenuti odbor odgovorio je 26. Nov. 1922. (AAS, XV,

⁴ »§ 1. Canonicatus Episcopus conferat sacerdotibus doctrina vitaeque integritate praestantibus. § 2. In canonicatum collatione, ceteris paribus, ratio habeatur illorum qui doctores in sacra theologia vel iure canonico renuntiati fuerint in aliquo athenaeo, vel laudabiliter ministerium ecclesiasticum aut magisterium exercuerint, firmo praescripto can. 130, § 2.«

⁵ »Exceptis dignitatibus, ad Episcopum pertinet, audito Capitulo, conferre omnia et singula beneficia ac canonicatus in ecclesiis tum cathedralibus tum collegialibus, reprobata quavis contraria consuetudine et revocato quolibet contrario privilegio sed firma contraria foundationis lege et praescripto can. 1435.«

128), da su novim Zakonikom ukinuti svi ovakovi partikularni zakoni (statuti), zabačeni svi ovakovi običaji, i opozvane sve ovakove povlastice, ali da ostaje na snazi ovakova zakladnica i konkordatska ustanova, koje ipak ne smetaju, da se drugima podijele kanonikati, kad nema vrijednih urođenika.

Prema ovom tumačenju vrijedi derogatorna klauzula kanona 403. i za kanon 404.

Pod zakladnicom (lex foundationis) razumijeva se odredba, što je dao fundator, t. j. onaj, koji je kod osnutka nadarbina ovu opskrbio potrebnom imovinom.⁶

Kako se vidi, hoće Zakonik, da u kaptol dodju samo najbolji, a najsigurnije mu je za to jamstvo, kad je biskup što slobodniji u izboru.

IV. Kaptolski statuti. Prema kan. 410. Zakonika⁷ mora da svaki kaptol ima svoje statute, koje si sam stvara, a biskup ih potvrđuje; ne stvori li si kaptol statute u roku od 6 mjeseci, ofkako mu je to biskup naložio, ima ih sačiniti sam biskup i kaptolu nametnuti.

Novi je Zakonik dojakošnje pravo, i u koliko se tiče kaptola, znatno promijenio, tako da se statuti sviju kaptola, stvoreni prije novog Zakonika, u neke razilaze od propisa Zakonika. Bilo je i kaptola, koji uopće nijesu imali statuta, već su se držali posebnih običaja, a bilo je takodjer kaptola, čiji statuti nijesu bili po biskupu odobreni. Kad je novi Zakonik na snagu stupio, nastala je potreba za sve kaptole, da si ili statute stvore ili dojakošnje prema Zakoniku isprave, te da ih po tom biskupu na odobrenje podnesu. Mnogi su to kaptoli već učinili, ali ne svi. Zato je S. Congr. Consistorialis okružnicom od 25. Jul. 1923. (AAS, XV, 423) pozvala biskupe, da svaki svom kaptolu odredi šestmesečni rok, u kojem si imade statute stvoriti ili dojakošnje ispraviti, te ih biskupu na odobrenje podnijeti; ne učini li toga kaptol u propisanom roku, ima biskup sam sačiniti statute i kaptolu ih nametnuti.

Istom okružnicom nalaže se biskupima, da ubrzo iza godine dana, od datuma ove okružnice, konzistorijalnu kongregaciju izvjeste o sačinjenim ili ispravljenim statutima kao i o obdržavanju statuta.

V. Utok redovnika protiv otpusta iz reda. U kan. 657. § 2. Zakonika je ustanovljeno, da redovnik privremenih

⁶ Vide Congr. Concil. dd. 10. Febr. 1923. (AAS, XV, 544—549).

⁷ »§ 1. Sua cuique Capitulo statuta ne desint, ab omnibus dignitatibus, canonicis et beneficiariis religiose servanda. § 2. Statuta capitularia, per legitimum actum capitularem condita, approbanda subjiciantur Episcopo, sine cuius auctoritate postea nec abrogari possunt nec mutari. § 3. Si, Episcopo edicente ut statuta conficiantur, Capitulum id praestare neglexerit, exacto sexto ab intimatione mense, Episcopus eadem conficiat imponatque capitulo«.

zavjeta, koji bude odlukom poglavara otpušten iz reda, može uložiti utok na sv. Stolicu, a otpust **da** u slučaju utoka nema nikakov pravni učinak, sve dok otpusna odluka ne bude po sv. Stolici potvrđena.

S tim u vezi upitana je S. Congr. de Religiosis za rok, u kojemu valja uložiti utok, koji će imati obustavnu moć.

Rješenjem od 20. Jul. 1923. (AAS, XV, 457—458) odgovorila je kongregacija, da je to rok od 10 dana, računajući od dana, kad je otpusna odluka redovniku saopćena. Rok ovaj ne teče, ako redovnik za svoje pravo ne zna, ili ako je zapriječen, da se njim posluži; stoga da je uputno, da poglavar redovnike na to pravo i na taj rok upozori. Svoj utok može redovnik uložiti ili neposredno (putem lista) kod S. Congr. de Religiosis, ili posredno kod onoga, koji mu je saopćio otpusnu odluku. Za dokaz, da je utok uložen, traži se i dostaje kako autentična isprava tako i svjedočanstvo dvaju vjerodostojnih svjedoka. Dok utok ne bude riješen, otpušteni je još uvijek redovnik, pa imade sva prava i sve dužnosti kao i ostali; ima dakle i pravo i dužnost da u redovničkoj kući boravi, te se mora pokoravati poglavarima.

VI. Euharistički post pred sv. misom. Listom »Optime noscitis« S. Congr. S. Officii od 23. Mart. 1923. (AAS, XV, 151—152) predviđen je oprost od euharističkog posta napose za svećenike, koji moraju da bñiraju.

S tim u vezi upitana je S. Congr. S. Officii, da li svećenik, koji je od euharističkog posta oprošten za drugu misu, smije u prvoy uzeti t. zv. abluciju (ablutio), pak je otpisala dne 16. Nov. 1923. (AAS, XV, 585): »Affirmative«.

VII. Nadležnost rimskih oblasti. Odbor kardinala za rješavanje sporova o nadležnosti medju rimskim oblastima izdao je dne 13. i 27. Nov. 1922. (AAS, XV, 39—40) ove odluke:

1. Redovnicima i redovnicama daje oprost od posta, koji je propisan za primanje sv. pričesti, S. Congr. de Religiosis, a ne S. Congr. de discipl. Sacramentorum.⁸

2. O dužnostima skopčanima sa višim redom kao i valjanosti redjenja, ma se i radilo o redovnicima, odlučuje S. Congr. de discipl. Sacramentorum, a ne S. Congr. de Religiosis.

3. Gledom na svećenike u svjetovnim školama (in scholis laicis), bili djaci ili učitelji, nadležna je S. Congr. Concilii, a ne S. Congr. Consistorialis.

4. Gledom na duhovnička udruženja i na saveze takovih udruženja nadležna je S. Congr. Concilii, ali ova ima tražiti upute od konzistorijalne kongregacije, kad se radi o udruženju ili savezu, koji obuhvata čitav narod.

⁸ Za oprost od euharističnog svećeničkog posta pred sv. misom nadležna je (Cod. can. 247, § 5.) S. Congr. S. Officii.

5. Za osnutak ili dokinuće kojeg dostojanstva u Kaptolu, nadležna je S. Congr. Consistorialis, a ne S. Congr. Concilii.

6. Glede prihoda i dobara biskupske nadarbine nadležna je S. Congr. Consistorialis, a ne S. Congr. Concilii.

7. Za dozvoljavanje otudjenja imovine biskupijskih sjemeništa nadležna je S. Congr. de Seminariis et Studiorum Universitatibus, a ne S. Congr. Concilii.

VIII. Postupak u predmetu oprosta od neizvršene ženidbe. Dekretom »*Catholica doctrina*« S. Congr. Concilii dd. 7. Maii 1923. (AAS, XV., 389—396) izdan je vrlo opsežan pravilnik (*Regulae servandae in processibus super matrimonio rato et non consumato*) o postupku, koji se vodi u svrhu polučjenja oprosta od neizvršene ženidbe, a zajedno s njim i prikladni obrasci (*Appendix, seu praecipuorum actorum formulae, quae utiliter et opportune adhibentur in his causis*).

Dekret napose ističe: »...huiusmodi causae, utpote quae non promoventur ab actione judiciali contentiosa aut criminali, sed ex benigna concessione Sanctae Sedis annuentis oratoris precibus, non sunt vere judiciales, sed magis gratiosae seu administrativae...«

IX. Periodični izvještaji redovničkih poglavara na sv. Stolicu. U god. XV. A. A. S. nalazi se naputak ili popis pitanja, na koja valja da odgovore vrhovni glavari i glavarice redova prostih zavjeta u svojim petgodišnjim izvještajima na sv. Stolicu. Donosi ga u jeziku talijanskom (str. 69—76), španjolskom (str. 158—166), francuskom (str. 360—367), engleskom (459—466) i njemačkom (str. 550—558).

X. Podjelba prebendarskih mjesta. Prema kan. 403. Zakonika podjeljuje biskup slobodno sve nadarbine u stolnim i zbornim crkvama, izuzevši dostojanstva, a svaki je protivni običaj zabačen i svaka protivna povlastica opozvana, nu ostaje na snazi protivna ustanova zakladnice (*lex foundationis*).

U metropolitanskoj crkvi u Udini popunjivale su se prebendarske nadarbine do sada izborom kaptola uz potvrdu nadbiskupa, pak je uslijed novog Zakonika nastalo pitanje, da li su te nadarbine sada *liberae collationis archiepiscopalis*. Rješenjem od 10. Febr. 1923. (AAS, XV.), izjavila je S. Congr. Concilii, da su *liberae collationis archiepiscopalis*, budući da se dosadašnje kaptolsko pravo izbora ili prijedloga ne temelji na fundaciji po kaptolu, već samo na povlastici, a ta je kan. 403. opozvana.

Upitne prebendarske nadarbine našale su g. 1245., kada su neke kanoničke nadarbine pretvorene u prebendarske, a Kaptol je od tada predlagao prebendare.